

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто шляхи використання інтерактивних методів навчання у процесі післядипломної освіти вихователя дошкільного навчального закладу; розкрито необхідні засоби, які допомагають викладачеві системи післядипломної педагогічної освіти створювати особливі умови для розвитку дослідницької, творчої, пізнавальної діяльності вихователів дошкільних навчальних закладів. Доведено, що саме інтерактивні методи навчання дають можливість для розвитку і саморозвитку професіоналізму через взаємодію з іншими, більш самостійну пошукову діяльність та обмін досвідом.

Ключові слова: *інтерактивне навчання, інтерактивні методи навчання, інтерактивні технології, особистісно орієнтоване навчання, активізація пізнавальної діяльності.*

Модернізація системи освіти в умовах сьогодення висуває нові вимоги до професійної діяльності педагогів дошкільних навчальних закладів. Їх зміст полягає в забезпеченні розвитку інноваційних процесів та їх запровадженні у професійну діяльність. Ці вихідні концептуальні положення закладено в таких документах, як: Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) (1993 р.), “Діти України” (1996 р.), Закони України “Про освіту” (1996 р.), “Про дошкільну освіту” (2003 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. (2012 р.), галузева Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.).

З метою забезпечення розвитку неперервної педагогічної освіти в Україні та на виконання Указу Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” МОН України затверджено *галузеву Концепцію розвитку неперервної педагогічної освіти.*

У цьому документі наголошено на систематичному вдосконаленні педагогічних працівників, яке зумовлене зміною ролі особистості в сучасному світі, баченням ідеалу освіченості людини та висуванням нових вимог до якості людського капіталу відповідно до культурно-духовних, суспільно-економічних і технологічних трансформацій, а також численних викликів глобального, європейського, національного, регіонального та місцевого рівнів.

Дійсно, педагогічна освіта є базовою для будь-якого фахівця, причетного до навчання, виховання, розвитку та соціалізації людини, а рівень освіти визначає ефективність у вирішенні професійних завдань вихователя. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників загалом, і вихователів ДНЗ зокрема розглядають у цьому контексті як важливу передумову, що забезпечує професійно-особистісне зростання фахівців. Найбільш продуктивними в розвитку концепції професійного саморозвитку педагогів є заклади післядипломної педагогічної освіти.

Післядипломна освіта покликана вирішувати актуальні завдання розвитку професіоналізму вихователя дошкільного навчального закладу. З цією метою здійснюються конкретні освітньо-виховні заходи, передається теоретичний і практичний досвід, налагоджується система підтримки та стимулювання пізнавальної та творчої активності педагогів, які проходять курсову перепідготовку. Пропоновані

вихователям ДНЗ лекційні, семінарські, практичні заняття та інші форми навчальної роботи мають певну спрямованість і конкретну мету – допомогти вихователю на шляху його професійного вдосконалення.

Зазначимо, що система післядипломної освіти вихователя дошкільного навчального закладу сьогодні все частіше стає предметом уваги широкої громадськості: науковців, методистів, організаторів освіти. Причиною цього є усвідомлення того, що вихователь потребує постійного духовного й професійного зростання, у забезпеченні якого все вагомішою має бути роль післядипломної освіти. Звідси цілком мотивованими постають питання щодо відповідності післядипломної освіти вимогам сьогодення, застосування сучасних технологій навчання, здатних активізувати пізнавальну діяльність, а також ефективно впливати на розвиток професіоналізму вихователя дошкільного навчального закладу.

Активізація пізнавальної діяльності та розвиток інтелектуальних здібностей педагогів ДНЗ у період курсової перепідготовки зумовлені застосуванням викладачем певної системи прийомів, способів пошуку, що спонукає курсантів післядипломної освіти до таких розумових дій, які приводять до самостійного відкриття нового, невідомого знання. Інтерактивне навчання, що базується на постійній активній взаємодії, розширює їхні пізнавальні можливості у здобутті, аналізі та застосуванні інформації, а також є базою для формування вмінь і навичок у професійній діяльності.

Основним проблемам освітньої інноватики в сучасній теорії і практиці присвячено наукові праці І. Бома, Л. Буркової, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Д. Джонсона, О. Козлової, Дж. Мейерса, А. Підласого, С. Подмазіна, О. Попової, І. Пригожина, Г. Селевка, К. Ушакова, А. Хуторського.

Питання визначення, пояснення сутності інтерактивних технологій та використання їх у навчальному процесі висвітлено у наукових дослідженнях К. Баханова, Г. Волошиної, І. Зимньої, Г. Коберник, О. Пехоти, Л. Пироженко, О. Пометун, І. Шевчук. Ці дослідження свідчать про те, що науково-педагогічна думка поступово йде шляхом розробки та стимулювання розвитку освіти.

Мета статті – на основі наукової літератури та власного практичного досвіду викладання розкрити особливості використання інтерактивних методів навчання на засадах взаєморозуміння, взаємоповаги та гуманізму шляхом спільної діяльності, що сприятиме ефективності процесу розвитку професіоналізму вихователів дошкільних навчальних закладів.

У системі післядипломної освіти навчання як двосторонній процес включає діяльність викладача і слухача курсів (одного або групи). Воно обов'язково передбачає їх взаємодію, що відбувається в певних умовах (навчально-матеріальних, морально-психологічних та естетичних). Діяльність викладача в цій системі має свої відмінності: “викладач не є єдиним і основним джерелом інформації... можуть бути й інші особи (колеги по навчанню, методичні працівники, досвідчені педагоги та ін.), джерелами інформації також слугують сучасні засоби комунікації, наукова, популярна та художня література, засоби масової інформації тощо; функції викладача полягають не стільки у безпосередній організації навчальної діяльності слухача, скільки у допомозі слухачеві самостійно організувати власну навчальну діяльність; діяльність викладача спрямована на стимулювання сил і можливостей слухача, на його власну самоосвіту, саморозвиток, самовдосконалення; у процесі навчання і викладач, і слухач виступають рівноправними партнерами, співавторами; слухач (слухачі) для викладача теж є цінним джерелом необхідної інформації для підвищення якості змісту викладання та вдосконалення технологій процесу навчання фахівців” [1, с. 9].

Виокремлюються ще й такі суттєві ознаки процесу навчання:

– по-перше, навчання – це процес пізнання. Якщо процес пізнання діалектично складний і має суперечності, то таким самим буде й процес навчання. Якщо існують етапи процесу пізнання, діалектика переходу від одного етапу до іншого, то слухач курсів буде перебувати на одному з етапів пізнання, і будуть існувати можливості для переходу на вищий етап пізнання;

– по-друге, відмінність пізнавальної діяльності в процесі навчання від інших форм пізнання;

– по-третє, навчальна діяльність є необхідною для реалізації особливого завдання, яке не може бути виконаним в інших видах пізнання. Тобто процес навчання у системі післядипломної освіти потребує певних форм організації, особливого змісту, певних способів роботи, програм. Усім цим умовам відповідають інтерактивні технології, які належать до інноваційних.

Технологія інтерактивного навчання розроблена та пропагується О. Пометун. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної активності, що має за мету створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [8].

Інтерактивне навчання ґрунтується на взаємодії курсантів у такому середовищі, де вони знаходять для себе певний досвід, який є центральним джерелом навчального пізнання (не менш важливим є досвід викладача), тобто такий, що спонукає до самостійного пошуку. Такий підхід в умовах розвитку своїх професійних умінь і навичок дає можливість відшукати нові шляхи здійснення професійної діяльності.

Завдання вихователя дошкільного навчального закладу на сучасному етапі розвитку освіти полягає у створенні умов для реалізації творчого потенціалу кожної особистості. У педагогіці не є новим положення про суттєвий вплив на результативність навчального процесу характеру відносин між його учасниками. Процес навчання складається з діяльності педагога й діяльності курсанта та має двобічний характер, тобто неможливий без їхньої дидактичної єдності.

Одним із перших кроків на шляху до нових технологій може бути перебудова механізмів педагогічної взаємодії. У психолого-педагогічній літературі останніми роками велику увагу приділяють дослідженню вмій педагога налагодити конструктивне співробітництво в освітньому процесі. Інтерактивне навчання – це навчання, занурене у спілкування. Воно зберігає кінцеву мету й основний зміст освітнього процесу, проте видозмінює форми з трансляційних (передавальних) на діалогові, тобто на взаєморозуміння та взаємодію.

Здійснення методики інтерактивного навчання з урахуванням усіх вимог, які висуваються до нього, певним чином впливає на зміни в роботі педагога.

Формування мотивації досягнення успіху, створення атмосфери взаємоповаги відбувається саме в процесі такої взаємодії. Тобто інтерактивні технології – це інструмент, за допомогою якого курсант системи післядипломної педагогічної освіти може бути впевненим у власних силах, виявляти творчі здібності, почуватися вільно.

Сучасне викладання у закладах післядипломної педагогічної освіти полягає у творчому підході викладача до побудови заняття, у постійному прагненні підвищувати ефективність пізнавальної діяльності шляхом запровадження новітніх організаційних форм. При цьому домінувати повинна реалізація основних завдань заняття.

Інтерактивне навчання найбільше відповідає особистісно орієнтованому підходу до навчання, де моделюють реальні життєві ситуації, пропонують проблеми для спільного розв'язання, застосовують рольові ігри.

Особистісно орієнтований підхід як один із найефективніших підходів у реформуванні сучасної освіти (відповідно до національної доктрини розвитку освіти) визначив В. Кремень [5].

Особистісно орієнтоване навчання є гуманітарною технологією відкритого типу. На відміну від традиційного навчання, орієнтованого здебільшого на когнітивну сферу і мислення, ця технологія проектується для роботи зі свідомістю людини та процесами її індивідуально-особистісного розвитку.

Визначальним для особистісного навчання повинен бути соціокультурний діалог у системі “педагог – дитина” на основі її розуміння, прийняття й визнання. Найактивніше сприяють цьому інтерактивні методи навчання.

Інтерактивне навчання – це спосіб пізнання, який здійснюється у формах спільної діяльності тих, хто навчається: усі учасники освітнього процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, разом вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег та свої. При цьому здійснюється постійна зміна режимів діяльності: ігри, дискусії, робота у малих групах, невеликий теоретичний блок (міні-лекція). Крім того, інтерактивне навчання засновано “на прямій взаємодії тих, хто навчається, з навчальним середовищем, або навчальне середовище виступає як реальність, у якій учасники знаходять для себе простір досвіду, що завоюється” [4].

Інтерактивне навчання передбачає нову логіку освітнього процесу: не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування. Досвід і знання учасників освітнього процесу слугують джерелом їх взаємонавчання та взаємозбагачення. Вони, ділячись своїми знаннями та досвідом діяльності, беруть на себе частину повчальних функцій викладача, що підвищує їх умотивованість і сприяє більшій продуктивності освіти. Інтерактивна модель навчання найбільш ефективна у післядипломній освіті, оскільки дорослі мають більший професійний та життєвий досвід. На думку В. Гарагая, “...розвиток професіоналізму завжди іде через “іншу людину”, яка може бути представлена як живий суб’єкт, так і як автор підручника” [3, с. 91].

До інтерактивних форм навчання (технологія навчання вміщує сукупність форм, методів, прийомів, засобів, які дають змогу досягти запланованих результатів) можна зарахувати колективну діяльність думок – “форму взаємодії педагога – навчальної групи, що відбуваються у пошуках проблемних ситуацій” [2].

Форма організації навчання – “зовнішній вираз погодженої діяльності педагога і учнів, яка здійснюється у відповідному порядку та відповідному режимі” [7, с. 519].

Методом навчання називають спосіб досягнення будь-якої мети, вирішення якогось завдання.

До форм і методів інтерактивного навчання належать такі: евристична бесіда, презентація, дискусія, “мозковий штурм”, круглий стіл, ділова гра, конкурси практичних робіт, рольові ігри, тренінги, кейс-метод (розбір проблемних педагогічних ситуацій), практичні групові та індивідуальні вправи, моделювання проблемних ситуацій тощо, які поділяють на:

- дискусійні: діалог, групова дискусія, розгляд ситуацій із практики, аналіз ситуацій;
- ігрові: дидактичні та творчі ігри, рольові ігри. Організаційно-діяльнісні ігри;
- тренінгові форми проведення занять (комунікативні тренінги, тренінги сензитивності), які вбирають у себе дискусійні та ігрові методи навчання.

Використання таких форм і методів дає високу ефективність для розвитку професіоналізму педагогів і має такі переваги:

1. Висока ефективність діяльності всіх учасників освітнього процесу, об'єднаних однією метою та спільною мотивацією.
2. Розвиток особистісних якостей, підвищення самооцінки. Усі мають можливість навчитися як ролі лідера, так і ролі пересічного учасника, розвивати здатність до відкритої взаємодії з іншими.
3. Розвиток комунікативних навичок для усіх учасників освітнього процесу.
4. Більш глибоке опрацювання матеріалу за рахунок повторення та застосування отриманих знань.

Потрапивши в умови колективного навчання, доросла людина долучається до процесу організаційного саморозвитку своїх колег, допомагає їм в аналізуванні їх особистих професійних ускладнень і потреб (курсанти стають імпульсом розвитку один одного). Тим самим створюється можливість для реальної професійної взаємодії, під час якої здібності до професійного саморозвитку формуються як інтеріоризована функція соціальної взаємодії [6, с. 16].

Висновки. Навчання у післядипломній педагогічній освіті може мати різні форми. Для розвитку дослідницької, творчої, пізнавальної діяльності викладачеві системи післядипломної педагогічної освіти необхідно віднаходити, перш за все, такі засоби, які допомагали б створювати особливі умови для креативної діяльності вихователів дошкільних навчальних закладів. Саме інтерактивні методи навчання дають можливість для розвитку й саморозвитку професіоналізму через взаємодію з іншими, більш самостійну пошукову діяльність та обмін досвідом. Інтерактивне навчання – це навчання, занурене у спілкування. Воно зберігає кінцеву мету й основний зміст освітнього процесу, проте видозмінює форми з трансляційних (передавальних) на діалогові, тобто на взаєморозуміння й взаємодію. Формування мотивації досягнення успіху, створення атмосфери взаємоповаги відбувається саме в процесі такої взаємодії.

Тобто інтерактивні технології – це інструмент, за допомогою якого курсант системи післядипломної педагогічної освіти може бути впевненим у власних силах, виявляти творчі здібності, почуватися вільно. Сучасне викладання у закладах післядипломної педагогічної освіти полягає у творчому підході викладача до побудови заняття, у постійному прагненні підвищувати ефективність пізнавальної діяльності шляхом запровадження новітніх організаційних форм.

Список використаної літератури

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения (общедидактический аспект) / Ю.К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1997. – 255 с.
2. Вазина К.Я. Коллективная мыследеятельность – тип развивающего обучения : учеб. пособ. для слушателей ИПК / К.Я. Вазина. – Горький, 1989.
3. Гарагай В.Б. Повышение квалификации учителей в США и Великобритании: интерактивная модель / В.Б. Гарагай // Педагогика. – 2004. – № 8.
4. Кларин М.В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М.В. Кларин // Педагогика. – 2000. – № 7.
5. Кремень В.Г. Освіта в Україні / В.Г. Кремень // Освіта України. – 2001. – № 3 (47). – С. 4–6.
6. Панина Т.С. Современные способы активизации обучения : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / Т.С. Панина, Л.Н. Вавилова ; под. ред. Т.С. Паниной. – 4-е изд., стер. – М. : Академия, 2008. – 176 с.

7. Подласый И.П. Педагогика: новый курс : учеб. для студ. высш. учеб. заведений : в 2 кн. / И.П. Подласый. – М., 2003. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения.

8. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2013.

Самсонова Е.А. Педагогическое сопровождение интерактивного обучения в последипломном образовании воспитателей дошкольного образовательного учреждения

В статье рассмотрены пути использования интерактивных методов обучения в процессе последипломного образования воспитателя дошкольного учебного заведения; раскрыты необходимые средства, помогающие преподавателю системы последипломного педагогического образования создавать особые условия для развития исследовательской, творческой, познавательной деятельности воспитателей дошкольных учебных заведений.

Ключевые слова: *интерактивное обучение, интерактивные методы обучения, интерактивные технологии, личностно ориентированное обучение, активизация познавательной деятельности.*

Samsonova E.A. Pedagogical support interactive learning in postgraduate education educator pre-schools

In the article the ways of the use of interactive methods of studies are examined in the process of postgraduate education of educator of preschool educational establishment; detectable necessary facilities that help to create the special terms for креативної activity of educators of preschool educational establishments in relation to development of them research, creative, cognitive activity of teacher of the system of postgraduate pedagogical education. Exactly the interactive methods of studies give an opportunity for development and self of professionalism through co-operating with other, greater independent searching activity and exchange experience.

On the basis of scientific literature and own experience of teaching in establishment of the system of postgraduate education the features of the use of interactive methods of studies open up on principles of the mutual understanding, mutual and humanism by joint activity that will assist efficiency of process of development of professionalism of educators of preschool educational establishments.

Interactive studies are the studies submerged in a common communication. It keeps an ultimate goal and basic maintenance of educational process, however modifies forms from a translator (transmission) on a dialogue, id est on the mutual understanding and co-operation.

Forming of motivation of achievement of success, creation of atmosphere of mutual takes place exactly in the process of such co-operation. Id est, interactive technologies are an instrument by means of that the student of the system. of postgraduate pedagogical education can be sure in own forces, to find out creative capabilities, feel freely.

The modern teaching in establishments of postgraduate pedagogical education consists in the creative going of teacher near the construction of employment, in permanent aspiration to promote efficiency of cognitive activity by the input of the newest organizational forms. Realization of basic tasks of employment must prevail thus.

Interactive studies most answer the personality oriented going near studies, where the real vital situations are designed, problems are offered for a general decision, role plays are used.

Key words: *online learning, interactive teaching methods, interactive technology, learner oriented education, increased cognitive activity.*